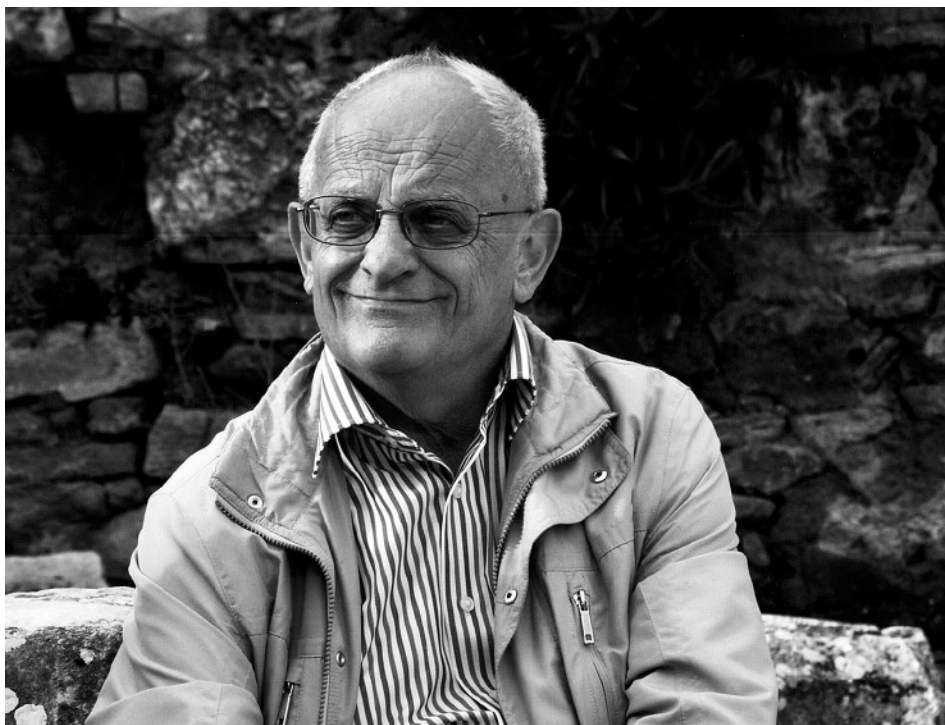


JUBILEJI – ANNIVERSARIES

Utrinek ob jubileju prof. dr. Franca Rozmana

30. maja je prof. dr. Franc Rozman, kolega in prijatelj, praznoval osem-deseti rojstni dan. Nekaj tednov prej sva sedela v kavarni ob kavi in obujala spomine. Kar nekako presenečena sva ugotavljala, da se najine strokovne in prijateljske poti prepletajo že petdeset let. Beseda je tekla tako o strokovnih kot tudi o povsem zasebnih stvareh, saj sva si kljub generacijski razliki v mnogočem blizu, čeprav ne vedno povsem enakega mnenja.



Prof. dr. Franc Rozman.
Osebni arhiv.

Tako kot pred sedemdesetim rojstnim dnem je tudi to pot pogovor nanesel na najino strokovno dejavnost –publiciranje, saj sem mu v kritično branje prinesel svojo zadnjo knjigo. S kančkom grenkobe mi je ob zahvali dejal, da mi on nima kaj dati v zameno, saj v zadnjih desetih letih ni veliko objavljaj. Toda: v njegovih historiografskih delih je težko najti formulacijo ali podatek, ki ne bi držal, ta njegova izjava pa ne drži povsem.

Prof. Rozman, za bližnje prijatelje Franček, je ugleden slovenski zgodovinar, specialist za zgodovino 19. stoletja, socialdemokratsko gibanje in prvo svetovno vojno. Za tiste, ki ga morda vendarle ne poznajo dovolj, naj tudi ob tej priložnosti zapišem nekaj osnovnih podatkov o njem. Rodil se je na Bledu, in čeprav je služboval v Ljubljani in v Mariboru, je ostal »trden« Blejec. Osnovno šolo je zaključil na Bledu, srednješolsko/gimnazijsko izobraževanje pa na Jesenicah. Med leti 1960 in 1965 je študiral zgodovino in sociologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Leto dni po zaključku študija je prejel Prešernovo nagrado za študente, ki je določala njegovo strokovno pot, pot zgodovinarja raziskovalca. Takoj po zaključku študija se je namreč kot raziskovalec zaposlil na takratnem Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja. Desetletja dolgo (do leta 1986) mu je ostal zvest, in tudi takrat, ko že ni bil več član Inštituta, se je vedno rad vračal vanj, predvsem v knjižnico. Morda se bo slišalo preveč visoko leteče ali celo patetično, toda prepričan sem, da je IZDG/INZ vse do danes ostal njegov drugi dom.

Leta 1986 je prejel vabilo Pedagoške fakultete iz Maribora, da se priključi njihovemu pedagoškemu kadru. Sprejel ga je ter postal izredni profesor na tej fakulteti UM. Predaval je kar dva predmeta: Zgodovina Slovencev 1750–1918 in Zgodovina južnoslovanskih narodov. Vendar je ostal zvest tudi raziskovalnemu delu na Inštitutu. Šele leta 1994 se je odločil, da bo postal univerzitetni učitelj in da bo tudi raziskovalno pot nadaljeval na univerzi. Njegovo kvaliteto in sposobnosti so hitro spoznali kolegi in študentje na fakulteti. Tako ni bilo nič čudnega, da je bil že leta 1995 izvoljen za dekana Pedagoške fakultete UM. Koliko dolgih pogovorov sva imela o »čarih« dekanovanja, ki sva jih bila deležna oba! Upam si zatrditi, da je svojo funkcijo dekana zaključil zelo uspešno. Morda so k temu kaj prispevali poleg njegove nedvomne sposobnosti za vodenje tudi najini pogovori. S svojo strokovno in vodstveno dejavnostjo je veliko prispeval k ugledu svoje fakultete, in res je nenavadno, da se prof. Rozmana UM ni spomnila in mu dodelila naslov »zaslužni profesor«.

Že na začetku svojega raziskovalnega dela se je prof. Rozman usmeril v proučevanje socialdemokratskega gibanja doma in v tujini. Na Oddelku za zgodovino FF UL je na to tematiko opravil magistrski študij (1972) s temo »Socialistično delavsko gibanje na slovenskem Štajerskem do prve svetovne vojne«, leta 1977 pa je prav tam obranil tudi doktorsko disertacijo. Z njo

je postavil temelje znanstvenega raziskovanja te tematike. Vse do danes je prof. Rozman ostal najpomembnejši slovenski zgodovinar, raziskovalec te tematike in njen odličen poznavalec. Njegovo visoko kakovost je prepoznala tudi širša strokovna javnost, saj je za knjižno izdajo doktorske disertacije (1979) dobil Kajuhovo nagrado in leto kasneje (1980) še nagrado Sklada Borisa Kidriča.

Kolega Rozman pa ni le vrhunski slovenski zgodovinar, je tudi pronicljiv opazovalec, sogovornik in analitik »časa, ki ga živimo«, z jasno in neupogljivo izdelanimi stališči. Škoda, da v njegovo obširni bibliografiji – na današnji dan (13. 6. 2021) je v COBISSU zabeležen 601 zadetek – ni kakšnega njegovega prispevka več o sodobni zgodovini. To bi bilo še posebej pomembno danes, ko imamo poplavo vseh mogočih zgodovinarjev in »zgodovinarjev«. Toda na neki način ga povsem razumem, saj se tudi sam ne spuščam v brezplodne polemike, prepričevanje prepričanih je jalov posel. Oba sva svoje ugotovitve raje napisala v strokovnih razpravah, čeprav tudi to ni garancija za upoštevanje strokovnih spoznanj, saj se mnogokrat spomnim na besede pokojnega kolega in prijatelja prof. dr. Toneta Ferenc, ki se je večkrat potožil z besedami: »Ne berejo me!«

Ne glede na to, ali se strinjam z vsakim pogledom prof. Rozmana, je nekaj gotovo, njegovo mnenje je vedno strokovno, spoštljivo in temelji na zgodovinskih dejstvih. Malo prej sem zapisal, da ne drži povsem njegova izjava, da v zadnjih desetih letih ni kaj dosti publiciral. Kot »plemeniti pozitivist«, ki svoje izjave dokazuje na neovrgljivih dejstvih, naj svojo zapisano izjavo utemeljim s številkami. V zadnjih desetih letih je COBISS zabeležil 65 zadetkov z njegovim imenom. Od tega 3 izvirne znanstvene članke, 1 kratek znanstveni prispevek, 3 strokovne prispevke, 1 objavljen prispevek na znanstveni konferenci, 4 samostojne znanstvene sestavke ali poglavja v monografski publikaciji, 2 samostojna strokovna sestavka ali poglavja v monografski publikaciji, 1 znanstveno monografijo v soavtorstvu ... če omenim le najpomembnejša dela in pustim ob strani avtorstvo razstave, kritike, recenzije, uredništva, mentorstva in še pet strokovnih razprav v rubriki nerazporejeno, od katerih bo vsaj tisti o korespondenci Dragutina Lončarja zagotovo uvrščen med izvirne znanstvene članke. Ni nujno, da kvantiteta dokazuje tudi kvaliteto. Toda navedeni članki prof. Rozmana sodijo med zelo kvalitetne, predvsem pa med njegove izvirne prispevke, nastale kot plod njegovega preteklega in sedanjega raziskovalnega dela.

Zdi se, da je prof. Rozman v zadnjem desetletju (2011–2021) fokus svojega strokovnega interesa preusmeril v vojaško zgodovino predvsem v času prve svetovne vojne. Tako je nastalo nekaj člankov/biografij o visokih časniki

(praviloma) avstro-ogrske armade slovenskega rodu. Nekatere od njih je objavil v uglednih strokovnih revijah, kot sta denimo znanstveni reviji Časopis za zgodovino in narodopisje ali Prispevki za novejšo zgodovino. Med njimi najdemo zapise o generalih in admiralih slovenskega porekla v avstro-ogrski armadi v zadnjih letih vojne, o admiralih avstro-ogrske mornarice s spodnje Štajerske, o Slovencih v burski vojni, o feldmaršalu in vojnem ministru baronu Alexandru von Krobatinu, o generalih Blažu in Janezu Žemva ..., ni pa »pozabil« tudi na teme iz politične zgodovine 19. stoletja, kot so utrinki z berlinskega kongresa, ali o Izjavi delegacije Jugoslovanske socialdemokratske stranke za razprave na mirovnem kongresu v Stockholmu.

Skratka, prof. Rozman je bil v zadnjem času res manj raziskovalno dejaven, ostal pa je pišoči in še posebej razmišljujoči zgodovinar kritičnih pogledov in ocen. Ostal je natančen (nekdo ga je označil s tujko »pedanten«) bralec strokovne literature in slikovit sogovornik pri vseh mogočih temah. Ne hodiiva več »delovno« na Dunaj, kjer sva se daljnega leta 1971 spoznala, toda spomini še vedno bežijo v tiste čase in še vedno sem mu hvaležen za številne praktične in strokovne napotke, ki mi jih je dajal, ko sem se kot mlad raziskovalec šele spoznaval z dunajskimi bibliotekami, arhivi in drugimi zgodovinskimi institucijami ter mnogimi tamkajšnjimi kolegicami in kolegi, s katerimi sem ostal v stiku do danes. Tudi najino prijateljstvo naju še vedno veže, čeprav se srečujeva bolj poredko, a so najina srečanja vendarle dolga, saj si imava vedno veliko povedati. Beseda nemalokrat teče tudi o potovanjih, ki jih imava oba rada, a so že davno za nama.

Naj ta kratki zapis, ki na noben način ne želi biti predstavitev njegovega strokovnega dela v zadnjih desetih letih, to so in bodo zagotovo storili najini kolegi, temveč utrinek o najinem dolgem skupnem popotovanju, zaključim z besedami, ki sem jih zapisal ob njegovi sedemdesetletnici in po mojem mnenju veljajo še danes: »Prof. dr. Franc Rozman je v prvi vrsti pomemben slovenski zgodovinar. Čas se ga ni dotaknil. Prepričan sem, da bo tudi avtor naslednjega zapisa ob njegovi osemdesetletnici, kar smo ugotovili pisci o jubilarantu pred njim. Gre namreč za človeka, zapisanega zgodovinski znanosti, ki natančno ve, kot bi dejal pokojni akademik in priznani psihiater Lev Milčinski, kaj je »čar spoznanja in radost odkritja«.

Upam in želim, dragi Franček, da se boš tudi tokrat »preobjedel zarečenega kruha«.

Dušan Nečak